

УДК 342.15 (477)

Володимир Ортинський
директор Навчально-наукового інституту
права, психології та інноваційної освіти
Національного університету “Львівська політехніка”,
д-р юрид. наук, проф.,
заслужений юрист України
OrtynskyyVolodymyr@gmail.com

ДЕРЖАВНА ЄДНІСТЬ І ТЕРИТОРІАЛЬНА ЦІЛІСНІСТЬ УКРАЇНИ ЯК ОБ’ЄКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

<http://doi.org/10.23939/law2020.26.001>

© Ортинський В., 2020

Досліджено вплив правового регулювання на державну єдність та територіальну цілісність України. Визначено, що суверенітет України поширюється на всю територію, територіальний устрій ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території в межах існуючих кордонів. Державна єдність і цілісність державної території означає, що складові частини держави перебувають в нерозривному взаємному зв’язку, характеризуються внутрішньою єдністю. Територіальна єдність та цілісність забезпечують непорушність і стабільність існування держави і не дозволяють посягань на територію.

Ключові слова: державна єдність, територіальна цілісність, державна влада, суверенітет, правове регулювання.

Постановка проблеми. Утворення Верховною Радою України Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань формування і реалізації державної політики щодо відновлення територіальної цілісності та забезпечення суверенітету України є одним з кроків, спрямованих на відновлення контролю України над окремими районами Донецької та Луганської області та Автономною Республікою Крим. Вирішення зазначеної проблеми включають різні аспекти на напрями діяльності держави, одним із яких є правовий [1]. Це зумовлює актуальність питання про дослідження правових засад забезпечення територіальної цілісності України.

Аналіз дослідження проблеми. У теорії права питання юридичної суті єдності та цілісності території України не достатньо досліджено. Загальнотеоретичні та прикладні дослідження В. Баглая, М. Баймуратова, А. Зайця, В. Колісника, А. Колодія, В. Кравченка, О. Кушніренка, Ю. Лейбо, М. Орзіха, В. Погорілка, Ю. Тодики, В. Федоренко, О. Фрицького, В. Шаповала, Ю. Шемшученка та інших вчених щодо окремих аспектів зазначеної проблематики мають велике наукове значення, проте серед науковців досі немає єдиних поглядів на правове забезпечення державної єдності та територіальної цілісності України. Це негативно відображається на практиці законотворення та правозастосування.

Метою статті є дослідження правового забезпечення державної єдності та територіальної цілісності України.

Виклад основного матеріалу. У сучасній юридичній доктрині доволі детально досліджено поняття державної єдності та територіальної цілісності держави. Необхідно зіставляти ці поняття один з одним, із суміжними категоріями: “державна цілісність”, “територіальна недоторканність”, “державна територія”, “державний суверенітет”.

Слід зазначити, що в Конституції України слово “єдність” вживають у декількох значеннях: йдеться про історично сформоване державотворення на основі єдності українського народу – народу як єдиного джерела влади в Україні, єдності системи державної влади, єдності системи виконавчої влади, економічного простору, громадянства, державної політики [2].

У загальнотеоретичній юридичній думці виділяються чотири підходи до розуміння єдності держави.

Перший підхід полягає в розумінні державної єдності як якісної характеристики держави. Якщо одні вчені ототожнюють її властивості з властивостями соціального характеру, то інші акцентують увагу на територіальному аспекті, визначаючи єдність держави як якісний стан цілісності та неподільності складових.

Відповідно до другого підходу до розуміння державної єдності, сформованому в юридичній науці, ідея єдності державної влади в співвідношенні з ідеєю поділу влади втілилися в одну з основних засад національного і європейського конституційного і адміністративного права.

На думку Л. Наливайко, державна єдність є принцип організації держави, суть якого полягає у визнанні держави як єдиного цілого усіма його частинами, у відмові від проявів сепаратизму, тобто політики протиставлення державним інтересам локальних інтересів [3, с. 106].

О. Гречко вирізняє ширший за змістом конституційно-правовий принцип – принцип єдності та цілісності держави, який втілюється в єдності територіального, політичного, економічного та правового простору України [4, с. 13, 14]. Говорити про конституційний принцип державної єдності можна лише з метою скорочення текстуального масиву. Слід вести мову про конституційний принцип збереження та зміцнення державної єдності. Тому видається, що державна єдність не належить до числа конституційно-правових принципів.

Третього, інтегративного, підходу дотримується О. Дахно. Він, оперуючи поняттям “цілісність держави”, вважає, що це комплексна категорія, що поєднує якісну характеристику державності і принцип цілісної державності, об’єднуючи у змісті взаємопов’язані нормативно оформлені елементи територіального, економічного, політичного, соціального та правового характеру [5, с. 18].

Четвертий підхід до розуміння державної єдності відображено в національній доктрині загальної теорії права представлений позицією С. Гусарєва та О. Тихомирова. На думку зазначених вчених, державна єдність є формою існування держави, утворена зв’язками між інститутами державності, взаємопов’язаними з політичною та правовою системами, з громадянським суспільством, що забезпечує стійку структуру влади та владних відносин в державі, територіальну цілісність [6, с. 224].

Характерно, що С. Гусарєв і О. Тихомиров розуміють державність у широкому сенсі – культурно-історичному, ціннісному, через взаємний зв’язок елементів (інститутів) і суспільних відносин, функцій, ідеології, права, економіки, культури, що істотно впливає на формування спільних рис (ознак) держави. Цей підхід видається нам правильним: юридичний вплив з метою забезпечення державної єдності здійснюється на велику групу різноманітних суспільних відносин.

Слід зауважити, що деякі автори поряд з поняттям “державна єдність” ведуть мову в своїх роботах про таке явище, як “державна цілісність”.

Переважає більшість дослідників ототожнюють названі категорії. На наш погляд, це не зовсім правильно, оскільки конструювання громіздких синонімів лише перевантажує теорію. Інші вчені вживають поняття “державна цілісність”, уникаючи альтернативи у вигляді “єдності держави”.

Подібне значення може бути притаманне поняттю, що характеризує матеріальний об'єкт; держава є соціальною системою, юридично представляє правову функцію.

Звертає увагу те, що іноді автори, які вживають винятково або переважно термін “державна цілісність”, згадують про “державну єдність” без супутнього аналізу обох суміжних понять.

Треті прагнуть виявити критерії відмінності названих понять. На думку В. Антонова, цілісність держави є синтетичною категорією, що охоплює територіальний, економічний, політичний, соціальний, національний і духовний види цілісності, правову цілісність, яка не тільки є юридичним оформленням інших аспектів цілісності держави, а й має самостійне змістовне значення [7, с. 352].

Цілісність України, на думку автора, забезпечується єдністю системи державної влади, що спирається на єдність правової і політичної системи. Цілісність, як вважає В. Антонова, це зміст, єдність – форма і спосіб забезпечення цілісності держави.

С. Гусарев і О. Тихомиров вважають, що, незважаючи на смислову схожість, поняття цілісності і єдності не збігаються за змістом.

Ці поняття суперечать: єдність проявляється в процесі, цілісність – в структурі. Тоді дослідження державної єдності означає сумування різноспрямованих процесів, які об'єднують інститути державності, політичної та правової систем, громадянського суспільства; цілісність держави – це відображення внутрішньої єдності держави, що розглядається окремо від інших суспільних інститутів.

Явища пізнавані в статиці та в динаміці. Розглянуті поняття характеризують два принципово різні аспекти явища: єднання відображає динаміку, а єдність – статику. Звертає увагу на виникнення в результаті подібних міркувань термінологічної плутанини.

С. Гусарев і О. Тихомиров виділяють зовнішню та внутрішню єдність держави, зараховуючи до останньої різні види державної цілісності.

Спроби розмежувати державну єдність та цілісність держави ґрунтуються на правовому світогляді дослідника. У Законі України від 21 червня 2018 року № 2469–VIII “Про Національну безпеку України” поняття “державна єдність”, “державна цілісність” знаходяться в сусідстві з очевидною чисельною перевагою на користь останньої [8].

Про єдність в Конституції України йдеться лише одного разу – в статті 132 “Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території” – преамбулі, тоді як питанням забезпечення державної цілісності присвячена низка норм [2]. У всіх перерахованих конституційних положеннях поняття “державна цілісність” вжито в значенні “територіальна цілісність”, що знаходить підтвердження в практиці Конституційного Суду України.

У рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим “Про Декларацію про незалежність Автономної Республіки Крим і міста Севастополя” міститься найповніший в його практиці аналіз поняття “державна цілісність”; при проведенні цього аналізу Суд посилається на положення міжнародних документів, де йдеться про територіальну цілісність [9].

Категорію “цілісність” вживатимемо, характеризуючи державну територію України – просторової межі дії її державного суверенітету в межах державних кордонів, що включає сушу, води, надра та повітряний простір (стаття 1 Закону України від 4 листопада 1991 року № 1777–XII “Про Державний кордон України”).

Державна територія є підсистемою держави щодо володіння власною структурою. Водночас поняття “державна єдність” адекватніше відображає сутність держави як юридичної функції, ніж “державна цілісність”. На відміну від держави загалом її територія знаходить конкретне матеріальне вираження і тому має фізичні характеристики: протяжність, об'єм та інші, що дає змогу застосовувати категорію “цілісність”.

Становить значний інтерес визначення співвідношення категорій “державна єдність” і “державний суверенітет”. Традиційно під останнім розуміють стан повновладдя держави на своїй території та незалежності від інших держав. Ця позиція виражена у правовій позиції Конституційного Суду України, що містить дефініцію державного суверенітету України [10].

Державна єдність, на нашу думку, є невід’ємною якісною ознакою державності, до того ж знаходиться в самій основі державного суверенітету. Без єдності державної влади немислима її універсальність – одна зі складових верховенства як її суверенна якість. Універсальність державної влади означає поширення на всю територію, весь народ, всіх індивідуальних і колегіальних суб’єктів. Деякі вчені поділяють позицію про єдність державної влади як невід’ємної властивості державного суверенітету.

М. Гаврильців і Г. Лук’янова зазначають, що внутрішній аспект державного суверенітету виражається в єдності та поширення державної влади на все населення та громадські організації країни [11, с. 92].

Учені виділяють єдність і неподільність державної влади серед важливих ознак державного суверенітету та неподільність державного суверенітету як основу єдності та цілісності України.

Така наукова позиція знаходить підтримку в діяльності вищого судового органу конституційного контролю. Конституційний Суд України сформулював правову позицію про те, що Конституція не передбачає іншого державного суверенітету, крім суверенітету України. Конституційний Суд прямо не згадує єдності держави серед характерних рис суверенітету, але зазначає зумовленість суверенітету держави єдністю організації останнього.

Як говориться у рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Конституції Автономної Республіки Крим та Закону України “Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим” (справа про Конституцію Автономної Республіки Крим), визнання Конституцією суверенітету тільки за Україною втілено в конституційних принципах державної цілісності і єдності системи державної влади [12]. Єдність державної влади України не заперечує функціональний розподіл на підсистеми (гілки) і має це своєю невід’ємною властивістю.

Принцип поділу єдиної державної влади передбачає встановлення такої системи конституційно-правових гарантій, стримувань і противаг, яка виключає концентрацію влади в одній з гілок, забезпечує самостійне та незалежне здійснення влади.

Важливо зазначити, що справжньої єдності державної влади можна досягти, якщо їй притаманне виключно функціональний розподіл, тоді як тезу про існування кількох влад заперечує єдність державної влади. У цьому контексті проявляються вади юридичної техніки, статті 6 Конституції України, де йдеться про функціонування в країні законодавчої, виконавчої та судової влади. Конституційний принцип функціонального розподілу єдиної державної влади повинен реалізовуватися оптимально.

Водночас відбувається дублювання повноважень Кабінету Міністрів України в діяльності Офісу Президента України. Існуюча практика Конституційного Суду України свідчить про прагнення підміняти конституційний принцип поділу влади принципом організаційної єдності державної влади.

Єдність притаманна кожній з гілок державної влади України. Цей висновок не суперечить нормам Конституції України, згідно з якими Верховна Рада України є єдиним органом, уповноваженим здійснювати законотворчість в межах свого ведення України та її спільного ведення з органами місцевого самоврядування.

Порядок наділення повноваженнями та діяльність депутатів Верховної Ради оснований на принципах вираження єдиної волі народу країни як виняткового джерела влади в Україні і координації волі України та її складових адміністративно-територіальних утворень в особі органів державної влади визначають єдність законодавчої влади України. Саме принципом єдності дер-

жавної влади обумовлена організація функціонування законодавчої влади державного та регіонального рівня за єдиними конституційними принципами.

Єдність системи виконавчої влади на чолі з Кабінетом Міністрів України в межах ведення України та її повноважень з предметів спільного ведення з місцевими органами влади впливає з положень Конституції України.

Незважаючи на відсутність в Основному законі країни формулювання про єдність судової влади в Україні, у низці рішень Конституційного Суду України зазначено, що Конституція встановлює єдину судову систему. Це безпосередньо впливає з конституційних положень [13].

Оскільки якість з погляду філософії становить органічно єдину систему істотних властивостей явища, державну єдність України представляє сукупність властивостей (елементів) державної влади України:

- наявність єдиного джерела і носія влади – народу України; єдність державної влади як властивість суверенітету;
- єдність державної влади в функціональному розподілі на гілки;
- єдність законодавчої влади;
- єдність виконавчої влади України;
- єдність судової влади в Україні;
- єдність прокурорської влади України.

Слід звернути увагу на те, що дослідники по-різному співвідносять правові гарантії державного єдності і складові характеристики.

В. Ладиченко зараховує єдність системи державної влади, єдність органів виконавчої влади в межах спільного ведення, єдину систему судової влади, прокуратури не до властивостей державної єдності, а до її гарантій [14, с. 63]. Правильне визначення співвідношення властивостей (елементів) і гарантій державного єдності дасть змогу визначити місце територіальної цілісності України серед конституційно-правових цінностей.

На наш погляд, не доводиться говорити про територіальну цілісність України ні в значенні елемента її державної єдності, ні в значенні гарантії цієї єдності. Стан територіальної цілісності є одним з життєво важливих умов єдності державної влади України в силу того, що немислима універсальність державного суверенітету при розчленованому стані території країни. Наявність єдиної державно-владної організації є необхідною умовою для існування держави в межах взятого в цілісності територіального простору.

Державна єдність і територіальна цілісність є взаємообумовленими, самостійними якісними характеристиками держави і не можуть бути забезпечені у відриві одна від однієї; в аспекті конституційного та адміністративного права вони представляють важливі правові цінності.

В. Ладиченко зазначає, що єдність і цілісність системи державної влади повинні підкріплюватися ідеологічно. І це не суперечить ст. 15 Конституції, оскільки необхідним елементом будь-якої ідеології, що конституційно визнається в Україні, є дотримання Конституції і підпорядкування її вимогам. У нашій державі допускається різноманіття поглядів на характер взаємин людини із суспільством і державою, на способи і методи здійснення державної влади і місцевого самоврядування. Але обов'язком держави є, охороняючи цю єдність, впливати на формування світогляду, що відрізняється творчим, а не руйнівним характером. Особливе значення тут має впровадження відповідних ціннісних орієнтацій в систему правової освіти і виховання, в ідеологічну діяльність держави. Труднощі українського сьогодення об'єктивно потребують усвідомлення ціннісного сенсу єдності і авторитету державної влади [14, с. 66].

Забезпечення єдності країни віднесено до конституційних цінностей Конституційним Судом України.

Порушення цілісності територіального простору здатне спричинити втрату державної єдності загалом. Єдність організації державної влади як необхідних умов державної єдності можуть бути предметами дискусії; втрата територіальної цілісності явно свідчить про загрозу державної єдності або навіть про його втрату.

З цієї причини ряд дослідників концентруються в дослідженнях виключно на проблемах територіальної цілісності, абстрагуючись від проблеми державної єдності, навіть ототожнюють єдність і територіальну цілісність держави.

Вперше принцип поваги територіальної цілісності отримав юридичне закріплення в Статуті ООН. Вчені зазначають, що в цьому міжнародно-правовому акті йдеться лише про територіальну недоторканність і не міститься згадки про територіальну цілісність. У науці по-різному оцінюють співвідношення цих категорій. Окремі дослідники роблять спробу довести, що недоторканність є ширшим поняттям, охоплюючи не тільки випадки відторгнення території, а й інші види зазіхань, інші доводять, що цілісність держави передбачає не тільки неприпустимість зазіхання на територію з боку інших держав, тобто, саме недоторканність території ззовні, а й неможливість відторгнення частини території зсередини [15, с. 150–154].

Стаття 17 Конституції України передбачає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України [2].

Поняття цілісності та недоторканності державного територія не синонімічні. Забезпечення цілісності державної території потребує збереження її недоторканності. Разом з тим вторгнення збройних сил іноземної держави може не мати на меті анексію території країни або її частини; і навпаки, відділення державної території може бути здійснено і за відсутності дій, спрямованих на порушення територіальної недоторканності (наприклад, при підтримці сепаратистських рухів ззовні) [16, с. 242].

О. Іляшко зазначає, що територіальна цілісність і територіальна недоторканність – це споріднені взаємодоповнюючі поняття, що відрізняються внаслідок юридичного змісту. Цілісність території означає її неподільність, єдність просторову й політичну. Поняття територіальної цілісності слід розглядати у вузькому і широкому сенсі. Цілісність є властивістю території України як матеріальної основи державного суверенітету, одним з аспектів якого є територіальне верховенство України. У вузькому сенсі – це характеристика території України щодо просторових параметрів. Поняття недоторканності території є ширшим ніж поняття територіальної цілісності у вузькому сенсі. Поняття територіальної цілісності у широкому сенсі означає її недоторканність, неподільність, єдність як просторову, так і політичну у межах державних кордонів [17, с. 37].

Висновки. Територіальна цілісність України проявляється в невідчуженні державної території (незалежно від того, є потенційно можливе відчуження насильницьким або добровільним). Державна єдність і територіальна цілісність є взаємозумовленими якісними характеристиками державності, важливими правовими цінностями, яким притаманне взаємне забезпечення за допомогою системи загальних і спеціальних юридичних гарантій. Серед останніх чільне місце займають конституційно-правові, які виходять із конституційного принципу збереження та зміцнення єдності і територіальної цілісності України.

Єдність державної влади і територіальна цілісність України повинні підкріплюватися ідеологічно. Це не суперечить Конституції, оскільки головним елементом ідеології демократичної, соціальної та правової держави є дотримання Конституції. Обов'язком держави, охороняючи цю єдність, впливати на формування світогляду. Як показують соціологічні дослідження [18], Україна потребує розроблення комплексного стратегічного плану підвищення правової та політичної культури народу, до створення та реалізації якого мають бути задіяні всі інститути громадянського суспільства та держави з метою впровадження національних ціннісних орієнтирів у систему правової освіти та виховання, в ідеологічну діяльність держави. У цьому ракурсі доцільно розглядати концепцію розвитку юридичної освіти, проект якої запропоновано Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій без урахування впливу юридичної освіти на правосвідомість населення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань формування і реалізації державної політики щодо відновлення територіальної цілісності та забезпечення суверенітету України: Постанова Верховної Ради України від 17.10.2019 р. № 211-XI. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 45. Ст. 293.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Наливайко Л. Р. Державний лад України теоретико-правова модель: *монографія*. Харків: Право, 2009. 598 с.
4. Гречко О. О. Принцип єдності та цілісності державної території як гарантія унітарного характеру Української держави. *Право і Безпека*. 2014. № 4. С. 12–16.
5. Дахно О. Ю. Територіальна цілісність держави як об'єкт національної безпеки. *Вісник НТУУ “КПІ”. Політологія. Соціологія. Право*. 2015. Випуск 3/4 (27/28). С. 17–22.
6. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Державорозуміння і державознавство: діяльнісний та компаративний контексти. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна: зб. наук. статей / Гол. ред. А. Мелешевич. Київ: Дух і літера, 2013. С. 221–232.
7. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: *монографія*. Київ: ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
8. Про Національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим “Про Декларацію про незалежність Автономної Республіки Крим і міста Севастополя” від 26.03.2014 р. № 3рп-2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-14>.
10. Окрема думка судді Конституційного Суду України Тупицького О. М. стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) (реєстр. № 9037) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nh03d710-18>.
11. Гаврильців М. Т., Лук'янова Г. Ю. Реалізація державного суверенітету та суверенних прав держави в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2017. № 4. С. 89–98.
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Конституції Автономної Республіки Крим та Закону України “Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим” (справа про Конституцію Автономної Республіки Крим) від 16 січня 2003 року № 1-рп-2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-03>.
13. 5.5.1 Судова система України. *Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України*. URL: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/551-sudova-systema-ukrayiny>.
14. Ладиченко В. В. Системна єдність державної влади – гарантія конституційної стабільності. *Юридичний вісник*. 2011. № 2 (19). С. 62–66.
15. Кононенко В. П. Вирішення територіальних спорів Міжнародним Судом ООН: теорія і практика: *монографія*. Київ-Одеса: Фенікс, 2018. 438 с.
16. Задорожний О. В. Становлення та нормативний зміст принципу територіальної цілісності держав як основного принципу міжнародного права. *Університетська наукові записки*. 2015. № 1. С. 231–248.
17. Ляшко О. О. Забезпечення територіальної цілісності і недоторканості України: національні і міжнародно-правові аспекти. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2018. № 3. С. 33–39.
18. Сущенко В. Україна після виборів і правова система держави. 11 листопада 2019 року. Центр Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/statti/ukraina-pislia-vyboriv-i-pravova-systema-derzhavy>.
19. Проект концепції розвитку юридичної освіти. Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. 20.02.2020 р. URL: http://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75465.html.

REFERENCES

1. *Proutvorennya TymchasovoyispetsialnoyikomisiyiVerkhovnoyiRadyUkrayinyzpytan formuvannya i realizatsiyi derzhavnoyi polityky shchodovidnovlennya terytorialnoyi tsilisnosti ta zabezpechennya suverenitetu Ukrayiny*[On the establishment of the Temporary Special Commission of the Verkhovna Rada of Ukraine on the formation and implementation of state policy to restore the territorial integrity and ensure the sovereignty of Ukraine]: PostanovaVerkhovnoyiRadyUkrayinyvid 17.10.2019 r. № 211-KHI. VidomostiVerkhovnoyiRadyUkrayiny. 2019. № 45. P. 293.
2. *KonstytutsiyaUkrayiny*[The Constitution of Ukraine]: ZakonUkrayinyvid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. VidomostiVerkhovnoyiRadyUkrayiny. 1996. № 30. St. 141.
3. NalyvaykoL. R. *DerzhavnyyladUkrayiny: teoretyko-pravovamodel*[State system of Ukraine theoretical and legal model]: monohrafiya. Kharkiv: Pravo, 2009. 598 p.
4. HrechkoO. O. *Pryntsypy ednosti ta tsilisnosti derzhavnoyi terytoriyi yak harantiya unitarnoho kharakteru*

Ukrayins'koyiderzhavy[The principle of unity and integrity of the state territory as a guarantee of the unitary character of the Ukrainian state]. *PravoiBezpeka*. 2014. № 4. P. 12-16. 5. Dakhno O. YU. *Terytorial'natsilismist' derzhavyakob'yektnatsional'noyibezpeky*[Territorial integrity of the state as an object of national security.]. *VisnykNTUU "KPI". Politolohiya. Sotsiolohiya.Pravo*. 2015. Vypusk 3/4 (27/28). P. 17–22. 6. Husaryev S. D., Tykhomirov O. *D. Derzhavorozuminnyaiderzhavoznavstvo: diyal'nisnyytakomparatyvnyykonteksty*[State understanding and political science: activity and comparative contexts]. *Zahal'noteoretychne pravoznavstvo, verkhovenstvo prava ta Ukrayina: zb. nauk. statey / Hol. red. A. Meleshevych*. Kyiv: Dukh i litera, 2013. P. 221–232. 7. Antonov V. O. *Konstytutsiyno-pravovi zasady natsional'noyi bezpeky Ukrayiny* [Constitutional and legal principles of national security of Ukraine]: monohrafiya. Kyiv: TALKOM, 2017. 576 p. 8. *Pro Natsional'nu bezpeku Ukrayiny*[On the National Security of Ukraine]: *Zakon Ukrayiny vid 21.06.2018 r. № 2469-VIII*. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2018. № 31. P. 241. 9. *Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny*[Decision of the Constitutional Court of Ukraine] u spravi za konstytutsiynym podannym vykonuyuchoho obov'yazky Prezydenta Ukrayiny, Holovy Verkhovnoyi Rady Ukrayiny shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrayiny (konstytutsiynosti) Postanovy Verkhovnoyi Rady Avtonomnoyi Respubliki Krym "Pro Deklaratsiyu pro nezalezhnist' Avtonomnoyi Respubliki Krym i mista Sevastopolya" vid 26.03.2014 r. № 3rp-2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-14>. 10. *Okrema dumka suddi Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny Tupyts'koho O. M.*[Separate opinion of the judge of the Constitutional Court of Ukraine Tupytsky OM] stosovno Vysnovku Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynym zvernennym Verkhovnoyi Rady Ukrayiny pro nadannya vysnovku shchodo vidpovidnosti zakonoproektu pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrayiny (shchodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttya povnopravnoho chlenstva Ukrayiny v Yevropeys'komu Soyuzi ta v Orhanizatsiyi Pivnichnoatlantychnoho dohovoru) (reyestr. № 9037) vymoham statey 157 i 158 Konstytutsiyi Ukrayiny. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/nh03d710-18>. 11. Havryl'tsiv M. T., Luk'yanova H. YU. *Realizatsiya derzhavnogo suverenitetu ta suverennykh prav derzhavy v umovakh yevrointehratsiyi*. [Realization of state sovereignty and sovereign rights of the state in the conditions of European integration.] *Naukovyy visnyk Lviv'skoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna*. 2017. № 4. P. 89–98. 12. *Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny u spravi za konstytutsiynym podannym 50 narodnykh deputativ Ukrayiny shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrayiny (konstytutsiynosti) polozhen' Konstytutsiyi Avtonomnoyi Respubliki Krym ta Zakonu Ukrayiny "Pro zatverdzhennya Konstytutsiyi Avtonomnoyi Respubliki Krym" (sprava pro Konstytutsiyu Avtonomnoyi Respubliki Krym)*[Judgment of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional petition of 50 people's deputies of Ukraine on compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the Constitution of the Autonomous Republic of Crimea and the Law of Ukraine "On Approval of the Constitution of the Autonomous Republic of Crimea" (case on the Constitution of the Autonomous Republic of Crimea)] vid 16 sichnya 2003 roku № 1-rp-2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-03>. 13. 5.5.1 *Sudova systema Ukrayiny*. [Judicial system of Ukraine.] Ofitsiynyy veb-sayt Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny. URL: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/551-sudova-systema-ukrayiny>. 14. Ladychenko V. V. *Systemna yednist' derzhavnoyi vlady – harantiya konstytutsiynoyi stabil'nosti*. [Systemic unity of state power - a guarantee of constitutional stability] *Yurydychnyy visnyk*. 2011 № 2 (19). P. 62–66. 15. Kononenko V. P. *Vyrishennya terytorial'nykh sporiv Mizhnarodnym Sudom OON: teoriya i praktyka*[Resolution of territorial disputes by the International Court of Justice]: monohrafiya. Kyiv-Odesa: Feniks, 2018. 438 p. 16. Zadorozhnyy O. V. *Stanovlennya ta normatyvnyy zmist pryntsyphu terytorial'noyi tsilivosti derzhav yak osnovnoho pryntsyphu mizhnarodnoho prava. Universytet's'ka naukovi zapysky* [Formation and normative content of the principle of territorial integrity of states as a basic principle of international law. University scientific notes]. 2015. № 1. P. 231–248. 17. Ilyashko O. O. *Zabezpechennya terytorial'noyi tsilivosti i nedotorkanosti Ukrayiny: natsional'ni i mizhnarodno-pravovi aspekty*. [Ensuring the territorial integrity and inviolability of Ukraine: national and international legal aspects.] *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: yurydychni nauky*. 2018. № 3. P. 33–39. 18. Sushchenko V. *Ukrayina pislya vyboriv i pravova systema derzhavy. 11 lystopada 2019 roku*. [Ukraine after the election and the legal system of the state.] *Tsentr Razumkova*. URL: <http://razumkov.org.ua/statti/ukrainapislia-vyboriv-i-pravova-systema-derzhavy>. 19. *Proekt kontseptsiyi rozvytku yurydychnoyi osvity. Komitet Verkhovnoyi Rady Ukrayiny z pytan' osvity, nauky ta innovatsiy* [Draft concept of legal education development. Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Education, Science and Innovation. 20.02.2020]. 20.02.2020 r. URL: http://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75465.html.

Дата надходження: 02.03.2020 р.

Volodymyr Ortynski

director Educational Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University,
Sc. D., Prof.

**STATE UNITY AND THE TERRITORIAL INTEGRITY
OF UKRAINE AS OBJECTS OF LEGAL SUPPLY**

The influence of legal regulation on the state unity and territorial integrity of Ukraine is investigated. It is determined that the sovereignty of Ukraine extends over the whole territory, the territorial structure is based on the principles of unity and integrity of the state territory within the existing borders. State unity and integrity of the state territory means that the constituent parts of the state are inextricably interconnected, characterized by internal unity. Territorial unity and integrity ensure the inviolability and stability of the existence of the state and do not allow encroachment on the territory.

Key words: state unity, territorial integrity, state power, sovereignty, legal regulation.